

Geleneksel Ve Modern Ailelerde Çocuk Yetiştirme Tutumları

Kadir CANATAN, Esranur KONBAK, Tuba ASLAN,

Merve ÖZDEMİR, Öykü Melek YILMAZ

ÖZ

Bu çalışma, toplumsal değişim bağlamında geleneksel ve modern ailelerin benimsemiş oldukları çocuk yetiştirme tutumları arasındaki farkın incelenmesini hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda, İstanbul'daki belirli ilçelerde anket uygulamaları yapılarak 414 ebeveyne ulaşılmıştır. Ailelerin sosyo-demografik özelliklerini değerlendirebilmek için "Aile Bilgi Formu" (ABF) ve çocuk yetiştirme tutumlarını ölçebilmek için "Ebeveyn Tutum Ölçeği" (ETÖ) uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinin yapılmasında SPSS programı yoluyla ANOVA ve T-testi yapılarak geleneksel ailelerin çocuk yetiştirme tutumları ile modern ailelerin çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı yoklanmıştır. Bunun dışında çeşitli sosyo-demografik değişkenler üzerinden çocuk yetiştirme tutumları karşılaştırılmış ve bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Geleneksel Aile, Modern Aile, Çocuk Yetiştirme Tutumları.

Child Rearing Attitudes In Traditional And Modern Families

ABSTRACT

This study aimed to examine the difference between traditional and modern families' upbringing attitudes in the context of social change. In line with this goal, 414 parents were reached by conducting surveys in certain districts in Istanbul. "Family Information Form" (ABF) was used to evaluate families' socio-demographic characteristics and "Parental Attitude Scale" (ETS) was used to measure their child-rearing attitudes. In the analysis of the data obtained, ANOVA and T-tests were carried out through the SPSS program to determine whether there is a significant difference between traditional parenting attitudes of traditional families and child parenting attitudes of modern families. Apart from this, attitudes of raising children through various socio-demographic variables were compared and some results were obtained.

Keywords: Family, Traditional Family, Modern Family, Child Rearing Attitudes.

Giriş

Toplumun en küçük yapı birimi olan aile, çocuğun gelişiminde önemli roller üstlenmektedir. Ailenin üstlendiği fizyolojik (beslenme, barınma vb.), psikolojik (sevme, sevilme vb.), ekonomik ve sosyal roller çocuğun gelişimini sağlıklı ve dengeli bir şekilde sürdürmesine yardımcı olmaktadır. Aile, her bireyin ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü toplumun bir alt sistemidir. Her alt sistemin sağlıklı çalışması global düzeyde toplumun istikrarına katkı sağlar. Ne var ki toplum her zaman istikrarlı bir gidişat içinde olmaz. Özellikle toplumsal değişim zamanlarında istikrarlı bir toplumdan bahsedilemez.

Türkiye’de kırdan kente yapılan göçlerle beraber aile yapısında birtakım değişiklikler meydana gelmiştir. Ortaya çıkan bu değişimler aile yapısının çeşitlenmesini, aile üyelerinin bireyselleşmesini ve ailelerin kentsel alanda oluşan yeni toplum yapısına adaptasyon sorununu ortaya çıkarmıştır. Değişime karşı direnç gösteren, kendi kültürel öğelerini koruyup devam ettirmeyi tercih eden ailelerle (geleneksel ve muhafazakâr aile), toplumun dinamik yapısına kolaylıkla uyum sağlayabilen, yeniliklere açık ve bireylerin kendi özel alanlarına saygı duyan aileler modern aileler arasında bir farklılaşma meydana gelmiştir. Bu farklılaşmış aile yapıları, birçok şeyi etkilediği gibi, ailelerin çocuk yetiştirme stillerini de etkilemiş, her aile kendine özgü yetiştirme tutumunu benimsemiştir. Kimi aileler, yeni tutumlar benimsemeyi tercih ederken, kimi aileler de kendi geleneksel alışkanlık ve tutumlarını devam ettirmeyi tercih etmişlerdir. Ülkemiz, geçmişten bugüne farklı pek çok kültürü bünyesinde barındırdığından çeşitli çocuk yetiştirme tutumları da kaçınılmaz olmuştur.

Aile yapısının çeşitlenmesiyle geleneksel aile ve modern aile kavramları ortaya çıkmış ve ebeveynler bunlara uygun çocuk yetiştirme tutumları benimsemeye başlamıştır. Çocuk yetiştirme tutumlarının çeşitliliği de farklı problemleri beraberinde getirmiştir.

Toplumun en küçük yapı birimi olan aile, bireylerin birbirlerine karşı sorumlulukları ve yükümlülükleri olan ortak bir amaçla birlikteliklerini devam ettiren bir kurumdur. Aile kavramını daha detaylı açıklamak gerekirse, aile aynı çatı altında yaşayan, belli bazı biyolojik ve cinsel ihtiyaçların karşılandığı, gelirlerin paylaşıldığı, aile üyelerinin beslenmesinin ve tehlikelerden korunmasının sağlandığı, yasal, toplumsal ve ekonomik bir kurumdur.¹

¹ ÖZGÜVEN, İ. (2010). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Pdrem Yayınları. s. 1; KULAKSIZOĞLU, A. (2014). Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Aile. Eğitim ve Bilim, s.35.

Kadir Canatan, Esranur Konbak, Tuba Aslan, Merve Özdemir, Öykü Melek Yılmaz: Geleneksel Ve

Aydın (2008)'a göre toplumsal bir kurum olan aile geçmişten günümüze varlığını devam ettirmiştir. “Bir toplumun varlığını devam ettirebilmesi, çocukların toplumun inanç ve değerleri doğrultusunda yetiştirilebilmesine doğrudan bağlı olduğu için aile toplumlar için en önemli rollerden birisini yerine getiren bir kurumdur.”² Bu kapsamda çocukların bakımının sağlanması, yetiştirilmesi, eğitilmesi, toplum hayatına hazır hale getirilmesi ve çocuğun biyo-psiko-sosyal olarak gelişimlerinin tamamlanması ailenin en temel sorumlulukları arasındadır. Ailenin tüm bu sorumluluklarının bilincinde olması ve bu sorumluluklarını sağlıklı bir şekilde yerine getirmesi diğer kurumların işlevlerini daha rahat bir şekilde gerçekleştirmesine katkıda bulunur.³

Aile bireyin gelişiminde önemli bir rol üstlendiği gibi, toplumsal yapıyı da oluşturmakta ve etkilemektedir. Toplumun en küçük yapısını oluşturan aile, toplum içerisindeki üzerine düşen görevleri de yerine getirmelidir. Bireyler içerisinde büyüdüğü toplumun özelliklerini taşımakta, ilk sosyalleşme sürecini de yetiştiği aile içerisinde gerçekleştirmektedir. Bireyin sevgi, saygı, statü, bir gruba ait olma gibi gereksinimleri ilk önce aile ile deneyimlenir ve daha sonra toplum içerisinde pekiştirilir. Bu deneyimi sağlıklı bir şekilde yerine getirmek, toplumsal değerlerin korunması, toplumsal yapı ve düzenin sürdürülebilmesi açısından büyük önem teşkil eder.⁴

Geleneksel Aile ve Modern Aile

Kırdan kente göç edenlerin kent yaşamına uyum sağlayabilme süreçlerinde karşı karşıya kaldıkları problemlere ve bu problemlerin nedenlerini tasvir etmek üzere yapılan araştırmalar sonucunda antropologlar, köyün tarımsal bir topluluk olduğunu ileri sürerken, kır kent ayrımında mesleki farklılaşma yerine yapı ve ilişki örüntülerine yönelme gereğini vurgulamışlardır.⁵ Kırdan kentleşilen tarım odaklı geleneksel yaşam, kentte oldukça farklılaşmış, iş bölümü ve uzmanlaşmayı mecburi kılan bir yaşam biçimine dönüşmekte ve bu durum yaşam koşullarını da etkilemektedir. Aile üyelerinin sürekli bir arada olamaması nedeniyle aile ve akrabalık bağları eski gücünü kaybetmekte, otorite figürü farklılaşmakta, kişi

² TURGUT, M. (2010). *Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması*. Ankara: T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, s.10.

³ ÖZGÜVEN, İ. (2010). A.g.e. s. 2.

⁴ BARAN, G. (2016). *Aile Yaşam Dinamiği*. Pelikan Yayınları, s.4-5

⁵ ŞAHİN, T. (1993). *Gecekonularda Ailelerarası Geleneksel Dayanışmanın Çağdaş Organizasyonları Dönüşümü*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, s. 9.

Kadir Canatan, Esranur Konbak, Tuba Aslan, Merve Özdemir, Öykü Melek Yılmaz: Geleneksel Ve

bağımsızlaştıkça bireysellik ön plana çıkmaktadır.⁶ Geleneksellik ve modernlik arasında bir geçişkenlik durumu olsa bile bu iki faktör birbirine zıt olarak kabul edilmiştir.⁷

Geleneksellik ve modernlik arasındaki zıtlık, ailenin benimsediği çocuk yetiştirme tutumları üzerinde de etkisini göstermektedir. Ebeveynler, çocuğu kendi dünyayı algılayış biçimlerine, bilgi birikimlerine ve duygu durumlarına göre yetiştirirler. Çocuğun yetiştirilmesinde etkili olan bütün bu algısal alan, yetişilen aile ve kültür ortamı tarafından şekillendirilmektedir. Bu yönden ele alındığında, çocuk yetiştirme tarzı açısından geleneksel kültürün şekillendirdiği anne babalar ile modern kültürün şekillendirdiği anne babalar arasında kayda değer farklılıklar söz konusu olmaktadır.⁸

Geleneksel kültürün benimsemiş olduğu tutumlar, ya nesilden nesle aktarılan söylemlere göre ya da inanış biçimlerine göre şekillenmektedir. Çocuk yetiştirme davranışları genelde sosyal öğrenme yoluyla kazanılmıştır. Çok fazla sorgulanmamış ve üzerinde düşünülmemiş olduğundan dolayı dogmatik olarak kabul edilmektedir. Faydacı bir mantığa dayanmaktadır, süreçler değil ulaşılan hedefler önemlidir. Geleneksel kültür bakışında, çocukların bireysel farklılıklarına fazla önem verilmemekte, bu sebeple çocuk yetiştirme tutumlarının değiştirilmesine ihtiyaç duyulmamaktadır.⁹

Geleneksel veya modern aile tutumlarından hangisi benimsenirse benimsensin ideal bir çocuk yetiştirme tutumunun olmadığı apaçık ortadadır. Mükemmel anne baba olmayı amaçlamak, hata yapma potansiyelini arttırmakta ve bunun sonucunda ortaya çıkan stres anne babaların başa çıkma mekanizmalarını zorlamaktadır.¹⁰

Çocuk Yetiştirmede Anne Baba Tutumları

Yetiştirme tutumları üzerine yazılmış literatür incelendiğinde dört tip yetiştirme tutumundan bahsetmek mümkündür. Bunlar sırasıyla demokratik, otoriter, liberal ve koruyucu aile tutumları olarak sıralanabilir.¹¹ Demokratik çocuk yetiştirme tutumuyla başlamak gerekirse bu tutumu benimseyen ailelerin özellikleri, çocuğa güvenmek, yaratıcı düşünce gelişimini sağlamak, ortak karar

⁶ ŞAHİN, T. (1993). A.g.e. s. 10.

⁷ A.g.e. s. 358.

⁸ AYDIN, O. (2014). *Geleneksel ve Modern Ebeveynler*. Aralık 8, 2018 tarihinde Mentorium Eğitim ve Danışmanlık: <http://www.mentorium.com.tr/blogdetay.php?id=3> adresinden alındı, s. 1.

⁹ A.g.e, s. 1

¹⁰ A.g.e, s. 1.

¹¹ KARABULUT DEMİR, E. & ŞENDİL, G. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). Türk Psikoloji Yazıları, s. 18.

Kadir Canatan, Esranur Konbak, Tuba Aslan, Merve Özdemir, Öykü Melek Yılmaz: Geleneksel Ve

almak ve çocuklarla sıcak ilişkiler kurmaktır.¹² Çocuklar bir durum, olay veya kişi hakkındaki düşüncelerini özgürce belirtebilmekte ve görüşlerini paylaşırken diledikleri şekilde söyleyebilmektedir.¹³ Bu tür ortamlarda yetiştirilen çocuklar, düşüncelerinin dinlendiğini ve desteklendiğini, bunun dışında görüşlerinin değer gördüğünü anladıkça etkileşim kurduğu dış dünyadaki insanların hislerini ve düşündüklerini aynı içtenlik ve ilgiyle dinlemektedirler.¹⁴

Demokratik yetiştirme tutumunun aksine otoriter çocuk yetiştirme tutumu, denetimin çok fazla, kabul ve ilginin ise çok düşük olduğu anne baba tutumunda kendini gösterir; ebeveynler, çocuğu kendi istedikleri yönde şekillendirme arzusu içinde olurlar.¹⁵ Otoriter tutum, çocuğun kişiliğini göz önünde bulundurmayan geleneksel aile yapısında oldukça fazla görülmektedir. “Zor yoluyla denetleme” ve “sevgi esirgeyerek denetleme” kavramlarının etkin olduğu bu tutumda çocuk, davranışlarına karşılık nasıl bir tepki alacağı konusunda şüphelidir. Çocuğun içinde bulunduğu bu belirsiz durum çocuğu ya isyankâr olmaya ya da boyun eğici olmaya itmektedir. Bu tip ailelerde yetişen çocuklar sergiledikleri davranışları kendi istedikleri için değil, aileleri istedikleri için ortaya koyduklarından dolayı dıştan denetimli kişiliğe sahip olmaktadır.¹⁶

Otoriter tutum ile büyümüş olan çocuklar, küçüklüklerinde de sürekli baskı gördüğünden dolayı en küçük bir otoriteye karşı başkaldırma, direnç, hırçınlık ve düşmanlık gibi duygular besleyebilmektedir. Çocuk hem küçük düşürüldüğünü hem de ihtiyaçlarının karşılanmadığını düşünerek anne babaya oldukça fazla kızgınlık duyabilmektedir.¹⁷ Bu çocukların saldırganlık düzeyleri oldukça yüksektir. Saldırganlık düzeyinin yüksek olması farklı nedenlerle açıklanabilmektedir. Anne babanın fiziksel ceza uygulaması çocuk tarafından model olarak alınabilmektedir. Diğer yönden baskıcı tutum, çocukta ailesine yönelik düşmanca duyguları

¹² ALTINAY, D. (2012). Çalışan ve Çalışmayan Annelerin Başa Çıkma Tutumları ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 20-21.

¹³ YALÇIN, V. (2016). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okula Uyum Süreci ile Ebeveynlerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir, s. 16-17.

¹⁴ ÇETİNKAYA, N. (2016). 4-5 Yaş Arası Okul Öncesi Çocukların Sosyal-Duygusal Uyumunu İle Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki (Kars ili örneği). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kars, s. 49.

¹⁵ KABASAKAL, C. (2012). Çocuk Psikiyatri Polikliniğine İlk Başvuran Ailelerin Aile İşlevselliği ve Çocuk Yetiştirme Tutumları, Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 13.

¹⁶ ERGİNBAŞ, Ş. (2014). Ortaokul 5. ve 8. Sınıflarda Algılanan Anne Baba Tutumları ve Ailelerin Çocuk Yetiştirme Stillilerinin Akademik Başarıya Etkisi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 22.

¹⁷ A.g.e. s. 14.

besleyebilmektedir. Ebeveynler ise saldırganlık düzeyi yüksek olan çocuk ile başa çıkabilmek için daha katı bir tutum sergilemek zorunda kalabilmektedirler.¹⁸

Otoriter yetiştirme tutumlarıyla çelişen liberal çocuk yetiştirme tutumu, aşırı izin verici veya hoşgörülü olarak da isimlendirilen bir yetiştirme tutumu olup, düşük düzeyde kontrol, yüksek düzeyde kabul hâkimdir.¹⁹ Aile içerisinde ilginin sıcak bir şekilde verildiği ve koşulsuz kabulün söz konusu olduğu liberal tutumda, ebeveynler tarafından kontrol ve sınırlama konularında birtakım kayıtsız davranışlar da sergilenmektedir. Bu tip ebeveynlerde kararsızlık ve tutarsız disiplin anlayışı sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.²⁰

Serbestliğe dayanan bu tutum, ebeveynler tarafından özgürlükçü olarak nitelendirilmesine karşın çocuklar tarafından ihmalkârlık veya ilgisizlik olarak algılanabilmektedir.²¹ Bu aile yapısında yetişen çocukların gerektiği zaman sorumluluk alabilme, stres faktörleriyle başa çıkabilme, kendini düzenleme ve duygusal olarak kontrol edebilme gibi konularda birtakım problemler yaşadıkları görülmektedir.²² Aşırı hoşgörülü anne babaların yetiştirdikleri çocuklar sosyalleştikçe aynı tavırları başkalarından da beklemekte ve bencil davranışlar sergilemektedirler.²³ Çocuklar yaşamın ileri dönemlerinde, neyi istediğinin farkında olamayan, toplumsal normlara uymayan ve paylaşım yapma konusunda noksan bireyler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.²⁴

Son olarak koruyucu çocuk yetiştirme tutumu, ebeveynlerin ya da aile büyüklerinin çocukları kontrol etmek istemesi ve özen göstermesi şeklinde görülebilmektedir.²⁵ Bu tutuma sahip ebeveynlerin birincil özellikleri ise, çocuğun üstesinden gelebileceği işlerin bile anne baba tarafından yapılması ve çocuğa sorumluluk duygusunun kazandırılmamasıdır. Koruyucu anne baba devamlı çocuğuna hassasiyet gösterir ve gerekli olmayan durumlarda bile çocuğunu

¹⁸ AYRAN, G. (2013). Ergenlerde Akran Zorbalığı ile Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, s. 23.

¹⁹ ŞANLI, D., & ÖZTÜRK, C. (2012). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, s. 241.

²⁰ SÜMER, N. & GÜNDOĞDU AKTÜRK, E. & HELVACI, E. (2010). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, s. 44.

²¹ YAPICI, Ş. (2010). Türk Toplumunda Aile ve Eğitim İlişkisi. *Turkish Studies*, s. 1562.

²² SÜMER, N. & GÜNDOĞDU AKTÜRK, E. & HELVACI, E. (2010). A.g.e. s. 44.

²³ DURSUN, A. (2010). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 30-31.

²⁴ AKTAŞ ÖZKAFACI, A. (2012). Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu İle Çocuğun Sosyal Beceri Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 6.

²⁵ EROĞLU, M. (2014). 0-6 Yaş Çocuğa Sahip Anne Babaların Sosyo-Ekonomik Durumlarının ve Benlik Saygılarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisi, Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin, s. 10.

korumaya çalışmaktadır. Çocukların bu şekilde korunmazsa başına bir şey gelebileceğini düşünürler. Böyle davranan anne baba ebeveynlik rolünü tamamıyla karşıladığını düşünür ve çocuğunda kendilerine karşı minnet duygusu içinde olmasını istemektedirler. Çocukların yetişkinlik ve bağımsızlık konusunda attıkları her adım anne baba tarafından olumsuz bir şekilde karşılanmaktadır çünkü anne babalar çocuklarının her daim kendilerine bağımlı olmasını isterler.²⁶

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada dokuz sorudan oluşan “Aile Bilgi Formu” (ABF) ve kırk altı sorudan oluşan “Ebeveyn Tutum Ölçeği” (ETÖ) uygulanmış olup anket formları çocuk sahibi olan aileler ile birlikte yapılan yüzyüze görüşmelerin sonucu olarak doldurulmuştur. *Aile Bilgi Formu*, yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi, gelir düzeyi, doğum yeri, ikamet edilen yer, medeni durum, çocuk sayısı ve aile yapısı gibi sosyo-demografik özelliklerin bulunduğu kısa bir anket formudur.

Ebeveyn Tutum Ölçeği ise Evren KARABULUT DEMİR’in geliştirdiği ve Gül ŞENDİL ile birlikte geçerlik/güvenirlilik çalışmaları yaptığı, demokratik, otoriter, izin verici, aşırı koruyucu olmak üzere dört alt boyuttan ve toplamda kırk altı sorudan oluşmaktadır. Geliştirilen ölçek likert tarzındadır. Oluşturulan maddelerin her birinin karşısında sıklık oranlarına göre farklılaşan beş alternatif bulunmaktadır. Bu alternatifler sıklık derecesine göre sırayla “Her zaman böyledir”; “Çoğunlukla böyledir”; “Bazen böyledir”; “Nadiren böyledir” ve “Hiçbir zaman böyle değildir” şeklindedir. Bu bağlamda soruları cevaplayan ebeveynlerin, bahsedilen davranış örüntülerini ne sıklıkta yaptıklarına ulaşılmak istenmiştir. “Her zaman böyledir” 5, “Hiçbir zaman böyle değildir” ise 1 puan değerindedir. Her boyutun puanı kendi içerisinde ayrı olarak hesaplanmakta ve elde edilen yüksek puan o boyutun temsil ettiği davranış biçimine karşılık gelmektedir.²⁷

Evren ve Örneklem

Geleneksel ve modern ailelerin çocuklarına karşı tutumlarını incelediğimiz çalışmamızda, farklı kültürleri bir arada barındırdığı için İstanbul ili tercih edilmiştir. Gelişi güzel seçilmiş bazı ilçelerde katılımcılara kartopu yöntemiyle ulaşılmıştır. Katılımcıların, araştırmacıların çevresindeki aileler ile sınırlı kalması ve bu ailelerin genellikle benzer bir aile yapısına sahip olması araştırmayı etkileyen bir faktör olmuştur. Araştırmada kullanılan bilgi formu ve ölçek

²⁶ ERGİNBAŞ, Ş. (2014). A.g.e. s. 24.

²⁷ KARABULUT DEMİR, E. & ŞENDİL, G. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, s. 18.

Kadir Canatan, Esranur Konbak, Tuba Aslan, Merve Özdemir, Öykü Melek Yılmaz: Geleneksel Ve

yüzyüze anket şeklinde uygulanmıştır. Uygulamayı araştırmacılar bizzat kendileri yapmışlardır. Katılımcılar, %70,8'i kadın ve %29,2'si erkek olmak üzere toplam 414 ebeveynden oluşmaktadır.

Araştırma Bulguları

Ebeveyn Tutumları ve Aile Yapısı Karşılaştırması

Ebeveyn tutumları ile aile yapısının karşılaştırıldığı ANOVA testi sonucunda izin verici ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumları ile aile yapısı arasında anlamlı bir fark bulunamamışken, otoriter ve demokratik ebeveyn tutumları ile aile yapısı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Geleneksel aile yapısına sahip ebeveynlerin otoriter ortalama puanı (ort:23,65±7,91), modern ortalama puanı (ort:21,14±8,12) ve diğer ortalama puanından (ort:21,01±5,20) anlamlı derecede yüksek ($F_{(3, 411)}=5,744$ $p>,003$) bulunmuştur.

Geleneksel aileler, modern aileler ile kendilerini diğer olarak tanımlayan aileler ile karşılaştırıldığında, daha otoriter bir tutum benimsemektedirler. Modern aile yapısına sahip ebeveynlerin demokratik ortalama puanı (ort:74,76±8,51) ve diğer aile yapısına sahip ebeveynlerin demokratik ortalama puanı (ort:74,85±6,57), geleneksel aile yapısına sahip ebeveynlerin demokratik ortalama puanından (ort:70,98±9,36) anlamlı derecede yüksek ($F_{(3, 411)}=9,778$ $p>,000$) bulunmuştur. Modern ve diğer aile yapısına sahip ebeveynler, geleneksel aile yapısına sahip ebeveynlere göre çocuklarına karşı daha demokratik bir tutum ile yaklaşmaktadırlar.

Ebeveyn Tutumu	Aile Yapısı	N	Ortalama	Ss	df	F	p	Farklar
İzin verici	Geleneksel (1)	222	20,96	5,88	411	1,522	,219	
	Modern (2)	131	21,03	5,87				
	Diğer (3)	61	19,63	3,49				
Aşırı koruyucu	Geleneksel (1)	222	34,71	6,37	411	,827	,438	
	Modern (2)	131	33,82	6,63				
	Diğer (3)	61	34,29	5,02				
Otoriter	Geleneksel (1)	222	23,65	7,91	411	5,744	,003	1>2=3
	Modern (2)	131	21,14	8,12				
	Diğer (3)	61	21,01	5,20				

Kadir Canatan, Esranur Konbak, Tuba Aslan, Merve Özdemir, Öykü Melek Yılmaz: Geleneksel Ve

Demokratik	Geleneksel (1)	222	70,98	9,36	411	9,778	,000	2=3>1
	Modern (2)	131	74,76	8,51				
	Diğer (3)	61	74,85	6,57				

Tablo 1. Ebeveyn Tutumları ve Aile Yapısı Karşılaştırması ANOVA Testi Sonucu

Ebeveyn Tutumları ve Eğitim Seviyeleri Karşılaştırması

Ebeveyn tutumları ile eğitim seviyesinin karşılaştırıldığı ANOVA testi sonucunda, izin verici ebeveyn tutumları ile eğitim seviyesi arasında anlamlı bir fark bulunamamışken, aşırı koruyucu, otoriter ve demokratik ebeveyn tutumları ile eğitim seviyesi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. İlköğretim eğitim seviyesinde olan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum ortalama puanı (ort:36,09±6,33), lise eğitim seviyesinde olan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum ortalama puanı (ort:33,27±6,48) ve üniversite eğitim seviyesinde olan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum ortalama puanından (ort:32,84±6,05) anlamlı derecede yüksek ($F_{(5, 409)}=5,371$ $p>,000$) bulunmuştur.

Ortaöğretim eğitim seviyesinde olan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum ortalama puanı (ort:35,55±5,37), üniversite eğitim seviyesinde olan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum ortalama puanından (ort:32,84±6,05) anlamlı derecede yüksek ($F_{(5, 409)}=5,371$ $p>,000$) bulunmuştur. İlköğretim seviyesinde olan ebeveynler lise ve üniversite seviyesinde olan ebeveynlere kıyasla daha koruyucu tutumlar sergilerken, lise ve üniversite seviyesinde olan ebeveynler arasında koruyuculuk açısından bir fark bulunamamıştır. Ayrıca ortaöğretim seviyesindeki ebeveynlerin de üniversite seviyesindeki ebeveynlere göre daha koruyucu oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Ebeveyn Tutumu	Eğitim Seviyesi	N	Ortalama	Ss	df	F	p	Farklar
İzin verici	İlköğretim (1)	117	20,88	4,95	409	1,563	,183	
	Ortaöğretim (2)	67	21,33	6,85				
	Lise (3)	119	20,68	5,45				
	Üniversite (4)	98	20,93	5,47				
	Diğer (5)	13	17,15	5,93				
Aşırı Koruyucu	İlköğretim (1)	117	36,09	6,33	409	5,371	,000	1>3=4 2>4
	Ortaöğretim (2)	67	35,55	5,37				
	Lise (3)	119	33,27	6,48				
	Üniversite (4)	98	32,84	6,05				
	Diğer (5)	13	34,46	5,90				
Otoriter	İlköğretim (1)	117	24,77	7,89	409	6,967	,000	1>3=4 2>4
	Ortaöğretim (2)	67	24,40	9,57				
	Lise (3)	119	20,97	7,42				
	Üniversite (4)	98	20,51	5,54				
	Diğer (5)	13	20,31	5,62				
Demokratik	İlköğretim (1)	117	70,82	9,36	409	3,934	,004	4>1
	Ortaöğretim (2)	67	72,31	8,35				
	Lise (3)	119	72,50	9,62				
	Üniversite (4)	98	75,52	7,42				
	Diğer (5)	13	73,69	7,08				

Tablo 2. Ebeveyn Tutumları ve Eğitim Seviyeleri Karşılaştırması ANOVA Testi Sonucu

İlköğretim eğitim seviyesinde olan ebeveynlerin otoriter tutum ortalama puanı (ort:24,77±7,89), lise eğitim seviyesinde olan ebeveynlerin otoriter tutum ortalama puanı (ort:20,97±7,42) ve üniversite eğitim seviyesinde olan ebeveynlerin otoriter tutum ortalama puanından (ort:20,51±5,54) anlamlı derecede yüksek ($F_{(5, 409)}=6,967$ $p>,000$) bulunmuştur. Ortaöğretim eğitim seviyesinde olan ebeveynlerin otoriter tutum ortalama puanı (ort:24,40±9,57), üniversite eğitim seviyesinde olan ebeveynlerin otoriter tutum ortalama puanından (ort:20,51±5,54) anlamlı derecede yüksek ($F_{(5, 409)}= 6,967$ $p>,000$) bulunmuştur. Bir önceki sonuçla olan benzerliğine istinaden, ilköğretim seviyesinde olan ebeveynler lise ve

Kadir Canatan, Esranur Konbak, Tuba Aslan, Merve Özdemir, Öykü Melek Yılmaz: Geleneksel Ve

üniversite seviyesinde olan ebeveynlere kıyasla daha otoriter tutumlar sergilerken, lise ve üniversite seviyesinde olan ebeveynler arasında otoriterlik açısından bir fark bulunamamıştır. Ayrıca ortaöğretim seviyesindeki ebeveynlerin de üniversite seviyesindeki ebeveynlere göre daha otoriter oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversite eğitim seviyesinde olan ebeveynlerin demokratik tutum ortalama puanı (ort:75,52±7,42), ilköğretim eğitim seviyesinde olan ebeveynlerin demokratik tutum ortalama puanından (ort:70,82±9,36) anlamlı derecede yüksek ($F_{(5, 409)}= 3,934$ $p>,004$) bulunmuştur. Üniversite eğitim seviyesinde olan ebeveynler, ilköğretim seviyesinde olan ebeveynlere kıyasla çocuklarına karşı daha demokratik bir tutum içerisinde oldukları söylenebilir.

Ebeveyn Tutumları ve Cinsiyet Karşılaştırması

Ebeveyn tutumları ve cinsiyet karşılaştırmasının T-testi sonuçları Tablo 5.'te gösterilmiştir. Bu tabloya göre cinsiyet bağımsız değişkeni ile izin verici tutum ($p<,118$), aşırı koruyucu tutum ($p<,556$) ve otoriter tutum ($p<,570$) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Cinsiyet bağımsız değişkeni ile demokratik ebeveyn tutumu ($p>,024$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadınların demokratik tutum ortalama puanı (ort:73,38±9,14), erkeklerin demokratik tutum ortalama puanından (ort:71,21±8,20) anlamlı derecede yüksek ($T_{(2, 412)}=2,258$ $p>,024$) bulunmuştur. Anneler, babalara oranla çocuklarına karşı daha demokratik bir tutum sergilemektedir.

Ebeveyn Tutumu	Cinsiyet	N	Ortalama	Ss	t	Df	P
İzin verici	Kadın	293	20,51	5,77	-1,567	412	,118
	Erkek	121	21,46	5,13			
Aşırı koruyucu	Kadın	293	34,25	6,57	-,589	412	,556
	Erkek	121	34,65	5,52			
Otoriter	Kadın	293	22,33	7,94	-,568	412	,570
	Erkek	121	22,80	7,22			
Demokratik	Kadın	293	73,38	9,14	2,258	412	,024
	Erkek	121	71,21	8,20			

Tablo 3. Ebeveyn Tutumları ve Cinsiyet Karşılaştırması T-testi Sonucu

Ebeveyn Tutumları ve Çocuk Sayısı Karşılaştırması

Ebeveyn tutumları ve çocuk sayısı karşılaştırmasının T-testi sonuçları Tablo 6.'da gösterilmiştir. Bu tabloya göre çocuk sayısı bağımsız değişkeni ile izin verici tutum ($p<,092$) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çocuk sayısı bağımsız değişkeni ile aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ($p>,018$), otoriter ebeveyn tutumu ($p>,000$) ve demokratik ebeveyn tutumu ($p>,007$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. 3-6 çocuğa sahip olan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum ortalama puanı (ort:35,39±6,29), 1-2 çocuğa sahip olan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum ortalama puanından (ort:33,85±6,21) anlamlı derecede yüksek ($T_{(2, 412)}=-2,371$ $p>,018$) bulunmuştur. Çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin benimsedikleri aşırı koruyucu tutum da artmaktadır. 3-6 çocuğa sahip olan ebeveynlerin otoriter tutum ortalama puanı (ort:24,73±8,55), 1-2 çocuğa sahip olan ebeveynlerin otoriter tutum ortalama puanından (ort:21,34±7,04) anlamlı derecede yüksek ($T_{(2, 412)}=-4,288$ $p>,000$) bulunmuştur. Çocuk sayısı arttıkça ebeveynler çocuklarına karşı daha otoriter bir tutum sergilemektedirler. 1-2 çocuğa sahip olan ebeveynlerin demokratik tutum ortalama puanı (ort:73,58±8,86), 3-6 çocuğa sahip olan ebeveynlerin demokratik tutum ortalama puanından (ort:71,07±8,85) anlamlı derecede yüksek ($T_{(2, 412)}=2,723$ $p>,007$) bulunmuştur. Çocuk sayısı az olan ebeveynler, çocuk sayısı fazla olan ebeveynlere kıyasla çocuklarına karşı daha fazla demokratik davranmaktadırlar.

Ebeveyn Tutumu	Çocuk Sayısı	N	Ortalama	Ss	t	Df	P
İzin verici	1-2 çocuk	276	20,46	5,34	-1,690	412	,092
	3-6 çocuk	138	21,44	6,05			
Aşırı koruyucu	1-2 çocuk	276	33,85	6,21	-2,371	412	,018
	3-6 çocuk	138	35,39	6,29			
Otoriter	1-2 çocuk	276	21,34	7,04	-4,288	412	,000
	3-6 çocuk	138	24,73	8,55			
Demokratik	1-2 çocuk	276	73,58	8,86	2,723	412	,007
	3-6 çocuk	138	71,07	8,85			

Tablo 4. Ebeveyn Tutumları ve Çocuk Sayısı Karşılaştırması T-testi Sonucu

Sonuçlar

Ülkemizde yaşanmakta olan sanayileşme, kentleşme ve kırdan kente doğru yaşanan göç sebebiyle aile yapısında birtakım değişiklikler meydana gelmiştir. Aile yapısında meydana gelen bu değişiklikler, ailelerin çocuklarını yetiştirirken bilinçli yahut bilinçsiz olarak farklı çocuk yetiştirme tutumları benimsemelerine de sebebiyet vermiştir.

Bu çalışmada çocuk sahibi olan ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile kendilerine yönelik geleneksellik/modernlik algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca ebeveynlerin yaş, cinsiyet, eğitim seviyeleri, gelir düzeyleri ve sahip oldukları çocuk sayısının çocuk yetiştirme tutumları ile olan ilişkisi de araştırmaya dâhil edilmiştir.

Bu çalışmada yaşlı ebeveynlerin diğer ebeveyn gruplarına göre aşırı koruyucu ve genç ebeveynlerin diğer ebeveyn gruplarına göre daha demokratik olduğu; en düşük gelire sahip ebeveynlerin diğer gelir düzeyindeki ebeveynlere göre aşırı koruyucu ve otoriter olduğu; düşük eğitim seviyesindeki ebeveynler koruyucu ve otoriterken yüksek eğitim seviyesindeki ebeveynlerin daha demokratik olduğu; annelerin babalara oranla daha demokratik olduğu; çocuk sayısı fazla olan ebeveynler koruyucu ve otoriterken çocuk sayısı az olan ebeveynlerin daha demokratik olduğu; geleneksel ailelerin diğer ailelere göre daha otoriter, modern ile diğer aile yapısının ise geleneksel ailelere göre daha demokratik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ ÖZKAFACI, A. (2012). Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu İle Çocuğun Sosyal Beceri Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 6-7. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ALTINAY, D. (2012). Çalışan Ve Çalışmayan Annelerin Başa Çıkma Tutumları ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi. 20-21-22-23. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AYDIN, O. (2014, Mayıs 6). *Geleneksel ve Modern Ebeveynler*. Aralık 8, 2018 tarihinde Mentorium Eğitim ve Danışmanlık: <http://www.mentorium.com.tr/blogdetay.php?id=3> adresinden alındı
- AYRAN, G. (2013). Ergenlerde Akran Zorbalığı ile Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. 23. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- BARAN, G. (2016). *Aile Yaşam Dinamiği*. Pelikan Yayınları.
- ÇETİNKAYA, N. (2012). 4-5 Yaş Arası Okul Öncesi Çocukların Sosyal-Duygusal Uyumu İle Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki (Kars ili örneği). 49. Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DURŞUN, A. (2010). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 30-31. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ERGİNBAY, Ş. (2014). Ortaokul 5. ve 8. Sınıflarda Algılanan Anne Baba Tutumları ve Ailelerin Çocuk Yetiştirme Stilllerinin Akademik Başarıya Etkisi. 22-24-25. İstanbul: Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- EROĞLU, M. (2014). 0-6 Yaş Çocuğa Sahip Anne Babaların Sosyo-Ekonomik Durumlarının ve Benlik Saygılarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisi. 10-11-14. Mersin: Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KABASAKAL, C. (2012). Çocuk Psikiyatri Polikliniğine İlk Başvuran Ailelerin Aile İşlevselliği ve Çocuk Yetiştirme Tutumları. 13. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- KARABULUT DEMİR, E., & ŞENDİL, G. (2008, Haziran). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, s. 18.
- KULAKSIZOĞLU, A. (2014). Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Aile. *Eğitim ve Bilim*, 35.
- ÖZGÜVEN, İ. (2010). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Pdrem Yayınları.
- SÜMER, N., GÜNDOĞDU AKTÜRK, E., & HELVACI, E. (2010, Haziran). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, s. 44.

- ŞAHİN, T. (1993). *Gecekondualarda Ailelerarası Geleneksel Dayanışmanın Çağdaş Organizasyonları Dönüşümü*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı.
- ŞANLI, D., & ÖZTÜRK, C. (2012). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32-241.
- TURGUT, M. (2010). *Türkiye'de Aile Değerleri Araştırması*. Ankara: T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- YALÇIN, V. (2016). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okula Uyum Süreci ile Ebeveynlerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki. 14-16-17. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- YAPICI, Ş. (2010). Türk Toplumunda Aile ve Eğitim İlişkisi. *Turkish Studies*, s. 1562.